

1620-as években gimnázium működött a céllal, hogy Szlovéniát és Baranyát horvát papokkal lássák el. A későbbiekben Antunovic Iván bunyevác származású kalocsai érsek tanulmányában „A Duna és Tisza menti bunyevácokról és sokácokról” címmel (1719) számos helységet sorol fel, ahol katolikus parókia (fare) volt.

Érden is papjaik látták el az egyházi teendőket. Nevük máig megőrizte a Historia Domus (Egyházi krónika). A ferenciek Gyöngyösi krónikájában említést találunk a Sarcevich Angelus vezette csoportról is, de róluk *Hóman Bálint-Szekfű Gyula*: Magyar történet című könyve is megemlékezik: „A bunyevácok júniusban érnek el Bácskába, ahol letelepednek. 1687-ben Miksa Emanuel bajor választófejedelem befogad mintegy 5-6000 katolikus délszlávot, akik, hogy »rájasorsuktól« szabadulhassanak – hajlandók fegyvert fogni a török ellen. A katonai szolgálat fejében a családok Szeged, Szabadka, Baja területén földsáncokban kapnak menedéket.” A szintén ide telepedett görög-keleti vallású szerbektől értesülnek, hogy egy részük Pest környékén, így Szentendrén, Csernojevics Arzen patriarka alatt új otthonot talált. Példájuk nyomán a „rác”-nak nevezett etnikum is a Duna mentén északra vonult. Így kerültek Érdre, Ercsibe és Tökölre, ahol már néhány elődjük 1630 táján, gyökeret vert. A helyi birtokosok örömmel fogadták a jövevényeket, kellett a munkáskéz az elvadult szántók megművelésére. A bunyevácok földművelő nép volt, hamarosan virágzó gazdaságot teremtettek Érden. Kötődésüket híven kifejezi Kudó József vallomása: „A föld, amelyen éltünk – 300 év óta nekünk már hazánk lett. Három századnak sok küzdelme, könnye, izzadságcseppjei vegyültek a homokba és ideragasztottak minket mindörökre.”

Dr. Kerékgyártó Imréné

Évszázados fotográfiák Koppányszántó vidékéről¹

A szekszárdi levéltárban található Kammerer Ernő (1856, Hékkútpusztá–1920, Koppányszántó) jogász, történész, országgyűlési képviselő, kultúrpolitikus, a budapesti Szépművészeti Múzeum alapító-igazgatójának gazdag hagyatéka, amely főleg a középkori Tolna megye történetére vonatkozó jegyzetanyagot tartalmaz. Kammerer sokoldalú személyéről és tevékenységéről másutt bővebben megemlékeztem (Kammerer Ernő életéről, munkásságáról és hagyatéka régészeti vonatkozásairól. A szekszárdi Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve 24 /2002/ 275-303. old.), Ráday Mihály városvédő műsora pedig ennek nyomán bemutatta a család pusztulófélben lévő sírköpolnáját is. A Kammerer-hagyaték egyik érdekessége az a mintegy félszáz, szemlátomást a XIX-XX. század fordulóján készült üvegnegatív, amely néhány középkori oklevelet, a Kammerer-család koppányszántói háza körül készült családi illetve természeti képet, valamint – ma már néprajzi vonatkozásúnak számító – falusi életképet ábrázol.

Nem tudjuk, hogy a felvételeket pontosan ki készítette, a Kammerer-család fotográfáló tagja mindenesetre jó szemmel választotta ki a megörökítésre érdemes helyszíneket. E felvételek nem teljesen egyedülállóak a kor és a környék néprajzi célú fényképezésében, hiszen 1903-ban a Koppányszántóval szomszédos Nagykönyiban és Szakcsón Bátky Zsigmond készített felvételeket a Néprajzi Múzeum számára (Szilágyi Miklós: A néprajzi kutatások első korszaka Tolna megyében. Honismeret 1982/2. sz. 41. old.), ugyanakkor a szekszárdi múzeum munkatársai (elsősorban Kovách Aladár) tudomásom szerint nem jutottak el fényképezőgéppel a faluba. A felvételeken láthatunk aratókat, ökrök vontatta cséplőgépet, disznóölési jelenetet, juhfürösztést, templomi zászlókkal feszület előtt térdeplő búcsújárókat, a násznép élén vonuló díszes öltözetű jegyespárt és segítségükkel pl. akár a hétköznapi illetve ünnepi viselet is tanulmányozható.

K. Németh András

Köszönet illeti dr. Dobos Gyulát, a Tolna Megyei Önkormányzat Levéltára igazgatóját, amiért engedélyezte az üvegnegatívak előhívását és közlését.

¹ A képeket lásd a hátsó belső borítón. (Szerk.)